

Sygn. akt V KK 457/18

POSTANOWIENIE

Dnia 8 stycznia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Andrzej Tomczyk (sprawozdawca)

SSN Paweł Wiliński

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,
w sprawie **J. Z.**

o zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie
w dniu 8 stycznia 2020 r.

kasacji, wniesionej przez prokuratora na niekorzyść
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 17 maja 2018 r., sygn. akt II AKa (...),
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w S.
z dnia 11 września 2017 r., sygn. akt III Ko (...),

**oddala kasację, a kosztami postępowania kasacyjnego
obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 7 marca 2006 r. wymierzył J. Z. za przestępstwo kwalifikowane z art. 190 § 1 k.k. karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 5 lat (sygn. akt II K (...)).

Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 26 czerwca 2006 r. utrzymał ten wyrok w mocy (sygn. akt IV Ka (...)).

Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2010 r. Sąd Rejonowy w G. zarządził wykonanie orzeczonej wobec J. Z. kary pozbawienia wolności. Rozstrzygnięcie to było wynikiem skazania J. Z. za umyślne przestępstwo podobne, popełnione w styczniu 2009 r. (a więc w okresie próby), kwalifikowane z art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i 64 § 1 k.k., wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 19 kwietnia 2010 r., zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 10 września 2010 r.

Orzeczoną karę pozbawienia wolności J. Z. odbył w okresie od 7 kwietnia 2011 r. do 18 sierpnia 2011 r.

Po rozpoznaniu kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich, wyrokiem z dnia 4 października 2014 r., sygn. akt V KK 120/14, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 26 czerwca 2006 r. i sprawę J. Z. przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Ten zaś wyrokiem z dnia 22 grudnia 2014 r., sygn. akt IV Ka (...) zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w ten sposób, że orzeczony w 2006 r. okres próby przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności skrócił do 3 lat, zaś w pozostałym zakresie - w tym co do rodzaju kary i jej wymiaru - wyrok utrzymał w mocy.

J. Z. w dniu 10 września 2015 r. złożył pozew o zapłatę, wnosząc o zasądzenie od Skarbu Państwa, Sądu Okręgowego w S. kwoty 86.000 zł, tytułem odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności związane z wykonaniem wobec niego kary pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 7 marca 2006 r. Sąd Okręgowy w S. postanowieniem z dnia 18 października 2016 r. przekazał sprawę I C (...) wydziałowi karnemu tego Sądu jako właściwemu do jej rozpoznania z uwagi na wskazaną przez powoda podstawę faktyczną roszczenia. Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2016 r., sygn. akt III Ko (...), wniosek (pозew) oddalono. Orzeczenie to zostało uchylone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt II AKa (...) (z powodu niewłaściwego składu sądu *a quo*) i przekazane do ponownego rozpoznania.

W postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 11 września 2017 r., sygn. akt III Ko (...), na podstawie art. 552 § 1 k.p.k. wniosek oddalił.

Od tego orzeczenia apelację wniosła pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 552 § 1 k.p.k. sprzed nowelizacji kodeksu postępowania karnego poprzez jego niezastosowanie, mimo że postępowanie, którego wniosek o zadośćuczynienie z tytułu bezprawnego pozbawienia wolności dotyczy, toczyło się pod rządami poprzednich przepisów i w związku z tym przepis ten winien stanowić podstawę do orzekania w niniejszej sprawie,

2) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 37 k.p.k. poprzez jego niezastosowanie, mimo że ze względu na okoliczności przedmiotowej sprawy winna być ona przekazana z inicjatywy właściwego Sądu do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, ponieważ wymagało tego dobro wymiaru sprawiedliwości,

3) art. 7 Konstytucji w zw. z art. 552 § 1 k.p.k. poprzez niezastosowanie i niewłaściwą interpretację, co skutkowało błędnym uznaniem, że wnioskodawca nie był bezprawnie pozbawiony wolności i nie należy się odszkodowanie ani zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności, mimo iż Sąd orzekający w sprawie wnioskodawcy nie działał na podstawie i w granicach prawa,

4) art. 8 ust. 1 i 2 Konstytucji poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało błędnym uznaniem, że wnioskodawca nie był bezprawnie pozbawiony wolności i nie należy mu się odszkodowanie ani zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności,

5) art. 41 ust. 1 i 5 Konstytucji poprzez jego niezastosowanie, co skutkowało, iż na rzecz wnioskodawcy nie zostało zasądzone odszkodowanie, mimo iż był on bezprawnie pozbawiony wolności wbrew przepisom prawa,

6) art. 45 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 552 § 1 k.p.k. poprzez niezastosowanie i niewłaściwą interpretację, co skutkowało błędnym uznaniem, że wnioskodawca nie był bezprawnie pozbawiony wolności i nie należy mu się odszkodowanie ani zadośćuczynienie za bezprawne pozbawienie wolności, mimo iż Sąd orzekający w sprawie wnioskodawcy był niewłaściwy,

7) naruszenie przepisów postępowania karnego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 424 § 1 k.p.k. poprzez przekroczenie granicy swobodnej oceny dowodów polegające na błędnym przyjęciu przez Sąd, że wnioskodawcy nie przysługuje odszkodowanie

za poniesioną szkodę, ani zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, i oddalenie wniosku, podczas gdy z całokształtu materiału dowodowego wynika, iż roszczenie wnioskodawcy jest w pełni uzasadnione i winna być na jego rzecz zasądzona żądana przez niego kwota z tytułu bezprawnego pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 427 § 1 k.p.k. oraz art. 437 § 2 k.p.k. autorka środka odwoławczego wniosła o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kwoty 86.000 zł tytułem zadośćuczynienia za bezprawne pozbawienie wolności zgodnie z wnioskiem J. Z., ewentualnie

2) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 17 maja 2018 r., sygn. akt II AKa (...), zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, iż na podstawie art. 552 § 1 k.p.k. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz J. Z. kwotę 18 000 (osiemnaście tysięcy) zł tytułem zadośćuczynienia za wykonanie kary pozbawienia wolności, której nie powinien ponieść, w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w G., z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku; w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od tego orzeczenia wniósł Prokurator Okręgowy w S., zarzucając rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 552 § 1 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu wadliwej kontroli odwoławczej zaskarżonego wyroku w zakresie sformułowanego w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy J. Z. zarzutu naruszenia przepisu art. 552 § 1 k.p.k. poprzez dokonanie błędnej wykładni tego przepisu, bez rozważenia istnienia wszystkich przesłanek uzasadniających zadośćuczynienie za niesłuszne wykonanie kary pozbawienia wolności, a w konsekwencji uznanie, że wnioskodawcy przysługuje zadośćuczynienie za niesłuszne wykonanie kary pozbawienia wolności w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w G., i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwoty 18000 zł z tego tytułu, podczas gdy:

- nie została spełniona zasadnicza przesłanka warunkująca uwzględnienie powyższego roszczenia, polegająca na uprzednim, w wyniku kasacji lub

wznowienia postępowania, uniewinnieniu oskarżonego lub orzeczeniu wobec niego łagodniejszej kary lub środka karnego albo środka związanego z poddaniem sprawcy próbie,

- nie znajduje uzasadnienia odniesienie skutków wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 22 grudnia 2014 r., sygn. akt IV Ka (...), w części dotyczącej określenia trzyletniego okresu próby, bezpośrednio do wyroku tego sądu z dnia 26 czerwca 2006 r. w sprawie IV Ka (...) i w rezultacie przyjęcie, że skazanie za czyny objęte wyrokiem w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w G. uległoby zatarciu w dniu 26 grudnia 2009 r., co uniemożliwiłoby zarządzenie w dniu 21 grudnia 2010 r. wykonania orzeczonej tym wyrokiem kary pozbawienia wolności.

W konkluzji autor kasacji wniósł o uchylenie rozstrzygnięcia zawartego w punkcie I. części dyspozytywnej prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 17 maja 2018 r., sygn. akt II AKa (...), którym zmieniono wyrok Sądu Okręgowego w S. z dnia 11 września 2017 r., sygn. akt III Ko (...) zasądzając na rzecz J. Z. kwotę 18000 zł tytułem zadośćuczynienia za wykonanie kary pozbawienia wolności w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w G. z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku i przekazanie sprawy w tej części do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się niezasadna, co skutkowało jej oddaleniem.

Nie ma racji prokurator twierdząc, iż Sąd odwoławczy naruszył rażąco art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 552 § 1 k.p.k., w wyniku przeprowadzenia wadliwej kontroli odwoławczej zaskarżonego wyroku poprzez dokonanie błędnej wykładni art. 552 § 1 k.p.k., bez rozważenia istnienia wszystkich przesłanek motywujących zasądzenie na rzecz J. Z. zadośćuczynienia za niesłuszne wykonanie kary pozbawienia wolności. Stanowisko zajęte w tym przedmiocie przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie jest całkowicie zasadne.

Z treści art. 552 § 1 k.p.k. wyraźnie wynika, że przewiduje on zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłą z wykonania względem skazanego w całości lub części kary, której nie powinien być ponieść. Przepis ten jednocześnie – na co słusznie zwrócił uwagę prokurator w kasacji – warunkuje uwzględnienie tego roszczenia od uprzedniego - w wyniku wznowienia

postępowania, kasacji, a zgodnie ze stanem prawnym obowiązującym od dnia 5 października 2019 r. także skargi nadzwyczajnej - uniewinnienia lub skazania na łagodniejszą karę.

W rozpoznawanej sprawie kluczowe zatem było ustalenie, czy doszło do spełnienia przesłanek określonych w art. 552 § 1 k.p.k., a co za tym idzie – czy Sąd odwoławczy prawidłowo postąpił zasądzając na rzecz J. Z. zadośćuczynienie w kwocie 18 000 zł za niesłuszne wykonanie kary pozbawienia wolności w sprawie II K (...) Sądu Rejonowego w G..

Analiza akt sprawy wskazuje, że J. Z. niesłusznie odbył karę pozbawienia wolności w okresie 7 kwietnia 2011 r. do 18 sierpnia 2011 r. W jego sprawie bowiem została wywiedziona przez Rzecznika Praw Obywatelskich kasacja, której uwzględnienie w konsekwencji doprowadziło do wydania przez Sąd Okręgowy w S. wyroku z dnia 22 grudnia 2014 r.

Wbrew stanowisku zaprezentowanemu przez prokuratora w kasacji, zauważyć trzeba, że reformatoryjnym wyrokiem Sądu Okręgowego w S. z dnia 22 grudnia 2014 r., sygn. akt IV Ka (...), orzeczono łagodniejszą karę. W miejsce bowiem kary pozbawienia wolności, która została wykonana, orzeczono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na krótszy, bo trzyletni, okres próby, a więc karę pozbawienia wolności niepodlegającą wykonaniu, niezależnie od zmodyfikowanego okresu próby.

Nie należy przy tym tracić z pola widzenia i tego, że kasatoryjny wyrok Sądu Najwyższego dotyczył wyroku, w którym zawarto orzeczenie o zarządzonej wcześniej i wykonanej karze pozbawienia wolności, a nowym wyrokiem – o czym już była mowa – wymierzono karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Taki wniosek jednoznacznie wynika z analizy porównawczej skutków orzeczeń zapadłych w sprawie J. Z. . Również istotne dla weryfikacji zasadności uwzględnienia roszczenia wnioskodawcy na podstawie art. 552 k.p.k. było hipotetyczne uznanie, że przy krótszym w konsekwencji okresie próby (obniżenie z 5 lat na 3 lata) nie spełniłyby się przesłanki do zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności uprzednio zawieszanej (orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 7 marca 2006 r., II K (...)) i J. Z. nie musiałby odbywać kary pozbawienia wolności (wykonanej z mocy postanowienia

Sądu Rejonowego w G. z dnia 21 grudnia 2010 r., II Ko (...)). Podstawy do wykonania zawieszanej kary pozbawienia wolności zaistniały wszakże dopiero po upływie orzeczonego pierwotnie, a skróconego przez Sąd Okręgowy w S. do 3 lat okresu próby. W ten sposób J. Z. odbył karę pozbawienia wolności, której by uniknął, ponieważ w dniu zarządzania wykonania orzeczonej kary pozbawienia wolności upłynąłby już okres próby.

Te i inne jeszcze subtelności dostrzegł i trafnie zinterpretował Sąd Apelacyjny w (...), realizując tym samym konstytucyjny nakaz rekompensowania szkód wynikających z bezprawnego pozbawienia wolności. Tym samym zaskarżony wyrok – słuszny i sprawiedliwy – nie narusza obowiązujących przepisów prawa, ponieważ istniały podstawy do zasądzenia zadośćuczynienia J.Z. , na podstawie art. 552 § 1 k.p.k. W zaistniałej sytuacji Sąd Najwyższy zaaprobował stanowisko Sądu odwoławczego i zawarł w jego uzasadnieniu bardzo przekonującą argumentację, której nie ma potrzeby ponownie przytaczać.

W konsekwencji więc należy podkreślić, że prokurator sformułował w kasacji zarzut niezastępujący na uwzględnienie, co skutkowało oddaleniem wniesionego w niniejszej sprawie nadzwyczajnego środka zaskarżenia.